

1. Belediyenin Görev ve Sorumlulukları

Belediye tüzel kişiliğinin kendinden beklenen hizmetleri yerine getirebilmesi için belli görev ve yetkilerle donatılmış olması önemlidir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununu bir yana bırakarak münhasıran, 5393 sayılı Belediye Kanununu esas alarak, belediyelerin temel görevlerini öncelikle hatırlatmakta yarar görüyoruz. Çünkü, Büyükşehir Belediye Kanununda özellikle düzenlenmeyen bütün alanlarda 5393 sayılı Belediye Kanununda yer alan düzenlemeler büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir dahilinde yer alan ilçe ve ilk kademe belediyeleri için de geçerlidir. Bu konu çerçevesinde bazı görevlerin ifasında özellikle ulaşımda indirimli tarife uygulanması ve TCK karşısında ruhsatlandırmanın işleyişine değinilecektir. Ayrıca imtiyaz konusuna yer verilecektir.

Bilindiği gibi, 5393 sayılı Kanun, belediyelerin yetki, görev ve sorumlulukları ile belediye idarelerine tanınan imtiyazlar konusunda kapsamlı bir düzenleme getirmiştir. Kanunun 14 üncü maddesinde **"Belediyenin görev ve sorumlulukları"** başlığı altında şu hüküm yer almaktadır:

"Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.

b) Okul öncesi eğitim kurumları açabilir; Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

Belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahallî müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özür, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar.

Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hükümleri saklıdır".

Maddenin birinci fıkrasında vurgulanan mahalli ve müşterek nitelik Belediye Kanununun ve belediye idaresinin ayırt edici önemli bir özelliği olup, görevlerin yerine getirilmesinde gözetilecek önemli bir kriterdir.

Gerek sahip bulunulan yetkiler gerekse bu yetkilere istinaden görevlerin ifası bağlamında Türk belediye sistemi, beldeden büyükşehire kadar nüfus ve sahip buldukları imkanlar bakımından önemli farklılıklar gösterir. Büyükşehir dahilinde olmayan belediyeler temel olarak 5393 sayılı Kanuna tabi olarak görev yapar. 16 Büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyeleri ise; hem 5216 sayılı Kanun hem de 5393 sayılı Kanuna göre görev ifa ederler.

2. Belediye İdaresine Görev Veren Diğer Kanunlar

Belediye Kanununun 14 üncü maddesinin metninde sayılan görev ve yetkiler haricinde diğer mevzuatın belediyeler tevdi ettiği görevler de vardır. Bu görevlendirme sistematik olarak Belediye Kanununa ek yapmaktan daha çok ilgili kanunlarda müstakil hükümler olarak düzenlenmiştir.

Örnek vermek gerekirse; 5199 sayılı Hayvanları koruma Kanunu, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 775 sayılı Gecekondu Kanunu, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 2863

sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 4077 sayılı Tüketicinin korunması Hakkında Kanun, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 3572 sayılı İş yeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına dair Kanun Hükmüne Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun, 3998 sayılı Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun gibi bir çok kanunun belediyelere görev tevdi etmiştir.

Belediyelere verilen görevlerin diğer kanunlarla bağlantısı bakımından örneğin "defin" görevine bakalım: Defin ve mezarlıklarla ilgili görevlerin 1593 sayılı Kanunla bağlantılı biçimde ele alınması, Belediye Kanununda düzenlenmeyen bazı esasların yerine getirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Meselâ; belediyeler, mezarlıklar dışındaki yerlere ölü definini men etmekle görevli ve yetkilidir. Bu hususun istisnası 1593 sayılı Kanunun 211 inci maddesidir. Bu maddeye göre; mezarlık olarak ayrılan yerlerin dışına ölü definini yasaklamakta ancak; olağanüstü durumlarda ve sağlık bakımından mahzur mevcut olmadığı takdirde, Bakanlar Kurulunun mezarlıklar dışında belirlenecek yerlere ölü defni için müsaade verebileceğini düzenlemektedir. Bu hüküm hilafına hareket Türk Ceza Kanununa göre suçtur. Nitekim 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun usulsüz ölü gömülmesi başlıklı 196 inci maddesine göre; Ölü gömülmesine ayrılan yerlerden başka yerlere ölü gömen veya gömdüren kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

Defin hizmetlerinin belediyelerin kontrolünde özel firmalarca yapılması da mümkündür. Belediyelerin mezarlıklar konusundaki diğer görevleri de 3998 sayılı Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanunda yer almaktadır. 17/07/2003 tarih ve 4948 sayılı, **Devlet Mezarlığı Dışında Defnedilen Bazı Devlet Büyüklerinin Mezarları Hakkında Kanun** ile münhasıran, Bakanlar Kurulunca mezarının Devlet Mezarlığı dışında bulunması kararlaştırılan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ile Hatay Cumhurbaşkanı Tayfur Ata Sökmen ve eski Başbakanlardan Adnan Menderes, eski Bakanlardan Fatih Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan'ın mezarları ve eklerinin yapımı, bakımı, onarımı, korunması, yönetimi ve bu yerler için kamulaştırma yapılması ile ilgili hususlar düzenlenmiştir. Bu kanun istisnai olarak bu mezarlarla ilgili olmak üzere yerine göre il özel idarelerine de görev vermektedir.

Görevlerle ilgili olarak şunu da eklemeliyiz: Anayasa mahkemesinin E: 2005/95; K: 2005/14 sayılı ve 22.9.2005 günlü kararıyla 14 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan " okul öncesi eğitim kurumları açabilir" ifadesinin ve "Belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahallî müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır" biçimindeki ikinci fıkrasının yürürlüğünün durdurulması kararlaştırılmıştır.

3. Belediyelere imtiyaz olarak verilen yetkiler

Belediye Kanununun 15 inci maddesi " Belediye'nin yetkileri ve imtiyazları" başlığını taşımaktadır. Bu maddede yer alan düzenleme şöyledir:

"a) Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak.

b) Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek.

c) Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek.

d) Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak.

e) Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek; kaynak sularını işletmek veya işlettirmek.

f) Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek.

g) Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak.

h) Mahallî müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek.

i) Borç almak, bağış kabul etmek.

j) Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek.

k) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek.

l) Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

m) Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek.

n) Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek.

o) Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak.

p) Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmek.

(I) bendinde belirtilen gayrisihhî müesseselerden birinci sınıf olanların ruhsatlandırılması ve denetlenmesi, büyükşehir ve il merkez belediyeleri dışındaki yerlerde il özel idaresi tarafından yapılır.

Belediye, (e), (f) ve (g) bentlerinde belirtilen hizmetleri Danıştayın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırkdokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir; toplu taşıma hizmetlerini imtiyaz veya tekel oluşturmayacak şekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebileceğı gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya 67 nci maddedeki esaslara göre hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir.

İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir.

Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

Belediye mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş sayılır. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi hükümleri belediye taşınmazları hakkında da uygulanır.

Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez".

Belediye Kanununun bu maddesiyle ilgili olarak bazı açıklamaların yapılması Kanunun diğer mevzuatla ve son düzenlemelerle ilişkisini tespit etmek ve uygulamaya ilişkin açılımlar ortaya koymak bakımından önemlidir.

3.1 Genel Olarak Yetki ve İmtiyaz

Bilindiğı gibi, belediyelerin sahip olduğu yetki ve imtiyazlar hususu, gerek 5393 sayılı Belediye Kanununda gerekse 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda düzenlenmiştir. İl Özel İdaresi Kanununda da imtiyaz konusu düzenlenmiştir. Burada öncelikle imtiyaz kavramını bazı açılardan irdelemek istiyoruz.

3.1.1. İmtiyaz Kavramının Niteliğı ve Belediyelerde İmtiyaz Uygulaması

Bilindiğı gibi idarenin sahip olduğu mutlak bir yetki varsa, buna bağılı olarak bir imtiyazın varlığı da söz konusudur. Yetki ise, Türk Hukuk Lügatında yetki/salahiyet: Kanundan veya akitten doğan hukuki bir iktidardır (Başbakanlık, 1998, 291) şeklinde tarif ediliyor.

İmtiyazın lügat anlamı ise; farklılık, ayrıcalık, bir işin başkaları yapmamak üzere özel bir müsaade ile bir kimseye veya kuruma devredilmesi demektir. İdare hukukunda imtiyaz kavramı, kamu hizmetinin yürütülmesi yöntemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Gereksinimler karşısında yönetimin işinin çokluğu ya da kaynak bulmadaki güçlükler, kimi zaman bu yöntemin uygulanmasını zorunlu kılmakta ve kamu hizmetinin özel girişime gördürülmesine cevaz vermektedir.

Kamu hizmeti imtiyaz sözleşmeleri niteliği itibarıyla şu esasları ihtiva edebilir:

- a) Konusu bir kamu hizmetinin kurulması ve/veya işletilmesi olabilir.
- b) Hizmetin yürütülmesini sağlamak için hizmeti yapanlara kamu gücüne dayanan bazı esaslı yetkiler tanınır.
- c) İmtiyazı veren idare, hizmetin düzenli ve istikrarlı biçimde yürütülmesini sağlamak için denetim ve gözetim yetkisini elinde bulundurur.
- d) Hizmetin işleyişinin belirlenen kurallara aykırı olarak eksik ifası veya hiç ifa edilmemesi durumunda cezai müeyyideler veya imtiyazın iptali söz konusu olabilir.

Hukukumuzda belli bir cemaate verilen özel müsaadeler ve haklar da imtiyaz olarak telakki eldir.

Belediye hizmetlerinin süratle gelişmesi, yaygınlaşması ve çeşitlenmesi dolayısıyla ortaya çıkan ihtiyacı imtiyaz uygulamalarını zorunlu kılmaktadır. Başka şekilde kaynak temininin zor olması imtiyazı bir zorunlu uygulama olarak karşımıza çıkarıyor. Son yıllarda gelişen kamusal idarelerin daha çok kaynakla daha az iş ürettiği yargısı, kamusal işlerin de özel sektör eliyle yürütülmesini daha ekonomik bir hizmet üretim biçimi olarak lanse etmiştir. Bu bağlamda imtiyazın yaygınlaşması veya savunulması bir manada siyasal bir tercihtir.

Niteliği gereği imtiyaz, iki taraflı bir sözleşmedir; bu sözleşme ile kamusal idare bir müteahhidi veya bir ortaklığı belirli şartlar altında bir kamusal hizmeti yapmaya yani kamusal menfaat icabı olan bir işi görmeye yetkilendirmektedir.

İmtiyaz uzun süreli bir sözleşmedir çünkü; imtiyaz sahibi imtiyaz süresi sonunda hizmet ürettiği tesisleri, hizmetle ilgili taşınır ve taşınmaz malları bedelsiz olarak idareye bırakmak durumunda olabileceği için imtiyaz süresi yatırımı amorti etmeye yetecek bir süreyi kapsamalıdır.

Yöntem olarak, hizmetin gerektirdiği yatırımların bir bölümü veya tümü idare tarafından üstlenilebildiği gibi; hizmetin görülmesi sırasında imtiyaz sahibine yardım yoluna da gidilmektedir.

Mevzuatımızdaki durum itibarıyla konuya bakacak olursak; imtiyaz, ilk defa Osmanlı döneminde 1910 yılında çıkarılan, Menafii Umumiyyeye Müteallik İmtiyazat Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. Bu Kanun 1 inci maddesinde belediyelerle ilgili olarak; "vilayet devairi belediyesinin teşkilatına dair vazedilecek kavanin ile itası hükümeti mahalliyenin dairei selahiyetlerinde bulunmayacak olan menafii umumiyyeye müteallik imalat imtiyazatı doğrudan doğruya kuvvei icraiye tarafından verilecektir". Denilerek, belediyelere ait imtiyaz yetkisi zımnen bu idarelerin kendisine bırakılmaktadır ki bu anlayış o dönemde belediyelere tanınan ayrıcalığın çok ileri boyutlarda olduğunun bir kanıtıdır.

Anayasamızın 155. Maddesi, Danıştay'a imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini inceleyerek görüş bildirme görevini vermektedir. Burada Danıştay'ca yapılacak incelemede; hukuka uygunluk, kamu hizmetlerinin gerekleri, yararlanmada eşitlik gibi ilkeler gözetilerek görüş bildirilmesi beklenmelidir.

Ayrıca ülkemiz tarafından onaylanan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 3. ve 4. maddelerindeki hükümleri, yerel yönetimlerin " kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında, yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hak ve imkanına sahip bulduklarını ve kanun tarafından belirlenen sınırlar içerisinde yetki alanlarının sınırları dışında bırakılmış olmayan bütün konularda faaliyette bulunma açısından tam takdir hakkına sahip olduklarını" açıkça vurgulamaktadır.

Özetlersek kamu hizmeti imtiyazında; bir kamusal yatırım ve/veya kamu hizmetinin söz konusu olmakta; hizmetle ilgili idare tarafından bir özel kişi ya da kuruluşa belli bir süreyle imtiyaza konu hizmet alanında ayrıcalık, muafiyet veya tekel olma bağımsızlığı tanınmakta; sözleşme süresinin genel olarak uzun bir zaman sürecini kapsamakta; sermaye, kâr, hasar ve zarar özel hukuk tüzel kişisine ait olmakta; idarenin gerektiğinde hizmetin ücreti tarifelerini de kapsayan gözetim ve denetim hakkı bulunmakta; imtiyaz süresi sonunda, hizmet alanında özel kişi veya kuruluş tarafından gerçekleştirilen hizmete ilişkin her türlü tesis ve müstemilatının imtiyazı veren idareye imtiyaz sözleşmesi esaslarına göre devir olunabileceği de hüküm altına alınabilmektedir.

Belediye Kanununda imtiyaz sözleşmesinin alanı ve şekli şartları da düzenlemeye konu edilmiştir. Bu çerçevede imtiyazın münhasıran rekabeti sağlayacak şekilde ihale yoluyla verilmesi gerekmektedir. Bu şekilde ihalesi

yapılan imtiyazın görüş alınmak üzere Danıştay'a sunulması ve müteakiben İçişleri Bakanlığı onayı ile kesinleşmesi mümkündür.

3.2. Belediyelerin Ulaşım Hizmetlerinde İndirimli Tarife Uygulamaları

Kanunun 15 inci maddesi (f) bendiyle ilgili olarak özellikle indirimli tarife uygulamasına değinmek istiyoruz. Bilindiği gibi, belediyelerin sunduğu ulaşım hizmetinin temini itibariyle iktisadi, sunum alanı itibariyle ise sosyal bir niteliği vardır. Belediye sınırları dahilinde yaşayan bütün insanlar belli bir şekilde belediyelerin sunduğu ulaşım hizmetinden yararlanmak durumundadır. Bu bakımdan ulaşım hizmetinin sunumunda belediyelerin sahip olduğu hak ve yetkinin yeni yasal düzenlemeler çerçevesinde açıklığa kavuşturulması büyük önem taşımaktadır. Çünkü, "ulaşım" belde/kent dahilinde yaşayan vatandaşın temel birey hakkı olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla bu hizmet belediye sınırları içinde bulunan yurttaşlara olabildiğince eşit ve faydalanılabilir şartlarda sunulmalıdır.

Bu çerçevede alanla ilgili olarak temel yasal düzenleme olan, 4736 sayılı Kanunu ve buna istinaden oluşturulacak, belediye toplu ulaşım politikalarını açıklamak gerekmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi 08/01/2002 tarihinde kabul ettiği, 4736 sayılı **Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal Ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun** ile belediyelerin ulaşım hizmetlerinde uygulayabilecekleri ücretsiz veya indirimli tarife tatbik edilmesini yeni esaslara bağlamıştır.

4736 sayılı Kanun, bu alanda ihdas ettiği önemli hükümlerle, belediyelerin ulaşım hizmetlerini sunarken esas alacağı temel ilkeyi ortaya koymuş ve böylece ulaşım sahasındaki keyfiliğin önüne geçilmesini, beldeye yaşayan vatandaşlara daha ekonomik bir hizmet sunumunu ve hizmetten faydalananlar arasındaki eşitsizliklerin önüne geçilmesini amaçlamıştır.

4736 sayılı Kanunun ulaşım hizmetinin esasları konusundaki temel ilkelerini şu şekilde özetlememiz mümkündür:

a) İl özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler tarafından üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmaz.

b) Belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, toplu taşıma hizmetlerinde malûl, yaşlı, öğrenci ve basın kimlik kartı sahiplerine indirim uygulamaya yetkilidirler.

c) 24.2.1968 tarihli ve 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun, 3.11.1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ve 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun ücretsiz veya indirimli tarife uygulanması ile ilgili hükümleri saklıdır.

d) Bakanlar Kurulu ücretsiz veya indirimli tarifeden yararlanacak kişi veya kurumları tespit etmeye yetkilidir.

e) Bu Kanunun yayımı tarihinden önce, belirtilen istisnalar dışındaki bütün kanun, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik, genelge ve benzeri düzenleyici işlemler ile diğer idari işlemlerle tesis edilmiş bulunan ücretsiz veya indirimli tarife uygulamalarına 31.12.2001 tarihinden itibaren son verilecektir.

4736 sayılı Kanununun 1. maddesiyle istisna kapsamına alınan yasalardan birisi, 24/02/1968 tarih ve 1005 sayılı İstiklâl Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun'dur. Söz konusu Kanun'un ulaşım hizmetlerinden yararlanmaya ilişkin 2 nci maddesindeki hükümlerinde şu düzenlemeler yer almaktadır:

a) Milli Mücadeleye iştiraklerinden dolayı kendilerine İstiklâl Madalyası verilen Türk Vatandaşları,

b) 1950 Ekim Ayından 1953 tarihindeki Pan-Muncan Ateşkes Anlaşmasına kadar Kore'de fiilen savaşa katılan Türk Vatandaşları,

c) 1974 yılında Temmuz 1 inci ve Ağustos 2 nci Barış Harekatına Kıbrıs' da fiilen görev alarak katılmış olan Türk Vatandaşları,

d) Harp malûlü ve vazife malûlleri ile bunların kendilerine refakat eden eşleri,

e) Şehitlerin eşleri;

Devlet Demiryolları ve Denizcilik Bankasının iç hatlarda çalışan vasıtalarında birinci mevkide ve belediye vasıtalarında ücretsiz seyahat edeceklerdir. 1005 sayılı Kanununun 1 inci maddesine göre kendisine aylık bağlanan dul eş de bu haklardan yararlanacaktır.

4736 sayılı Kanununun istisna tanıdığı diğer bir düzenleme de, 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı **Terörle Mücadele Kanunu**'dur. Söz konusu Kanununun 21 inci maddesindeki düzenlemeye göre; bu Kanun kapsamında olanlardan, malül olanlar, ölenlerin dul kalan eşleri, T.C. Emekli Sandığı dışındaki sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olarak çalışmayan ve bu kuruluşlardan aylık almayan kız çocukları, çalışarak hayatını kazanamayacak derecede malül ve muhtaç olan erkek çocukları, reşit olmayan çocukları ile anne ve babaları, yurtiçinde Devlet Demiryollarında, Denizyolları Şehir Hatlarında ve belediye toplu taşıma araçları ile belediye tarafından kurulan şirketler veya özel firmalar aracılığıyla yaptırılan toplu taşıma işinde kullanılan araçlarda ücretsiz seyahat edeceklerdir.

3.2.1. Bakanlar Kurulunca 4736 Sayılı Kanun Kapsamında Belediyelerin Sunduğu Toplu Taşıma Hizmetlerine Ait Temel Düzenlemeler

4736 sayılı Kanununun istisna hükmü bu güne kadar bir çok Bakanlar Kurulu Kararına konu olmuştur. Burada şunu müşahade ediyoruz: Kanununun temel amacı olan; kamu hizmetlerinden ücretsiz yararlanmayı sınırlandırmak ve yurttaşlar arasında eşitliği gerçekleştirme ilkesi daha sonra yapılan düzenlemelerle oldukça zorlanmıştır. Konumuz itibarıyla 4736 sayılı Kanunun uygulanması sırasında, Bakanlar Kurulu Kararlarıyla, münhasıran belediyelerde sunulan toplu taşımaya ilişkin olarak getirilen istisnaları kısaca özetleyelim:

a) Bakanlar Kurulunun getirdiği ilk istisna düzenlemesi, Kanunun yayımından kısa bir süre sonra; 08/02/2002 tarih ve 24665 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, **2002/3654 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla** ortaya konmuştur. Bu Kararname ile; gaziler, şehit ve gazi dul ve yetimleri, özürhümler, öğrenciler, 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun Kapsamındaki kişileri 4736 sayılı Kanununun birinci maddesi, birinci fıkrasından muaf tutulmuşlardır.

b) Bu konudaki ikinci muafiyet düzenlemesi, 21/02/2002 tarih ve 24678 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 2002/3700 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla alınmıştır. Bu Karar, "**Belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmelerce yürütülen toplu taşıma hizmetlerinden faydalanmayla sınırlı olmak üzere eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfı personeli, emniyet hizmetleri sınıfı personeli, T.C: Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü bünyesinde görev yapan postacı ve dağıtıcılar ile basın kimlik kartı sahipleri bu konuda yeni bir düzenleme yapılincaya kadar 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrası hükmünden muafdır**" şeklinde bir hüküm ihdas etmiştir.

c) Harcırah Kanununun 48 inci maddesine göre verilmekte olan seyahat kartı sahiplerinin, 4736 sayılı Kanununun 1 inci maddesi, 1 inci fıkrası hükmünden muaf olduklarına ilişkin, 2002/3835 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ise, 05/04/2002 tarih ve 24717 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

d) Yine belediye toplu taşıma hizmetleri konusunda başka bir Bakanlar Kurulu Kararı ise, 01/06/2002 tarih ve 24772 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2002/4109 sayılı Karardır. Bu Karar ile, belediye zabıtası kadrosunda görev yapan personel belediyelerin sunduğu ulaşım hizmetleri bakımından, 4736 sayılı Kanununun 1 inci maddesi birinci fıkrası hükmünden muaf tutulmuştur.

Getirilen istisna kararlarının hiç birisinde de istisna uygulamasının ücretsiz mi yoksa indirimli mi olacağı hususu açıklanmamıştır. 4736 sayılı Kanununun 1 inci maddesi birinci fıkrasındaki "...kamu kurum ve kuruluşlarınınca üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmaz" ibaresi dikkate alındığında; bu fıkra hükmünden istisna tutulmanın tabii sonucu olarak ücretsiz ya da indirimli tarife uygulamaya imkan verilmiş oluyor.

4736 sayılı Kanununun yukarıda özetlediğimiz hükümleri karşısında, belediyelerin sunduğu ulaşım hizmetleri bakımından ücretsiz veya indirimli tarife uygulama yetkisi hususunda şu temel tespitlerin yapılması mümkün gözüküyor:

1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında bulunan hak sahiplerinin belediye toplu taşıma araçlarından ücretsiz olarak faydalanacaklardır. Belediyeler sadece bu kanunların kapsamındaki kişileri ücretsiz taşımak zorundadırlar. Bunlar için belediyelerin herhangi bir şekilde kısıtlama getirmesi mümkün değildir. Bu kişiler, Bakanlar Kurulunun muafiyet hükümleri kapsamında düzenlenmese bile 4736 sayılı Kanunun getirdiği düzenleme dairesinde bu haklardan yararlanmaya devam edeceklerdir.

Bakanlar Kurulunun muafiyet kapsamına aldığı diğer kişilere gelince; yine 4736 sayılı Kanunun öngördüğü düzenlemeye göre bu kişiler için söz konusu ulaşım hizmetlerini yürütmekle sorumlu olan kurumların yetkili karar organlarının öngöreceği tarifinin uygulanması gerekecektir.

Dolayısıyla muafiyet kapsamına alınan kişiler konusundaki indirim oranını tespit hususundaki yetki tamamıyla belediye meclislerine ait olmaktadır, keza bu kişiler için ücretsiz olarak tarife uygulaması yapma yetkisi de belediye meclislerine ait bulunmaktadır. Uygulamada indirim oranı sınırlanmadığı için %1 ila % 99 arasında indirim yapılmasına da bir engel yoktur. Yukarıdaki hükümlerin dışına çıkılarak, belediyelerce indirimli veya ücretsiz tarife uygulanması ya da serbest kart verilmesi gibi uygulamalar ise yasal değildir.

Netice olarak, 5393 sayılı Kanunun 4736 sayılı Kanunla ilgili yeni bir düzenlemeye değinmediği dikkate alınır, yukarıdaki açıklamaların 5393 sayılı Kanunun uygulanmasında da geçerli olduğunu ifade etmemiz gerekiyor. Nitekim, 2005 Ocak ayında idrak edilen Kurban Bayramı dolayısıyla, belediyelerin toplu taşımada indirimli veya ücretsiz tarife uygulamasına imkan vermek üzere bayram süresince toplu taşımanın 4736 sayılı Kanunun birinci maddesinden muaf olduğuna ilişkin Bakanlar Kurulu kararı alınmıştır.

Söz konusu Bakanlar Kurulu Kararı 15.01.2005 tarih ve 25701 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. 2005/8375 sayılı bu Bakanlar Kurulu Kararında aynen "8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrası hükmünden muaf tutulacakların tespitine dair 2871/2002 tarihli ve 2002/3654 sayılı Kararnamenin eki Kararda değişiklik yapılmasına ilişkin ekli Kararın yürürlüğe konulması; anılan Kanunun 1 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 13/1/2005 tarihinde kararlaştırılmıştır". denilmektedir.

Bu Bakanlar Kurulu Kararıyla 2002/3654 sayılı Kararnameye geçici 5 inci madde ile şu hüküm eklenmiştir: "Kurban bayramı tatili nedeniyle 20 Ocak 2005 Perşembe günü saat 00:00'dan başlayarak 23 Ocak 2005 Pazar günü saat 24:00'a kadar bayram süresince belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmelerce yürütülen toplu taşıma hizmetlerinden yararlananlar, 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrası hükmünden muaftır".

Aslında bu güne kadar, 4736 sayılı Kanun yasaladıktan sonra, Bakanlar Kurulu Kararı olmaksızın bayramlarda toplu taşımayı ücretsiz yapan belediyeler Kanuna aykırı bir işlem yapmaktaydı.

3.3. Belediyelere İmtiyaz Olarak Verilen Ruhsatlandırmaya İlişkin Türk Ceza Kanununun Düzenlemesi

Belediye idaresine imtiyaz olarak verilen işyerlerinin ruhsatlandırılmasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 184 üncü maddesinde "İmar Kirliliğine Neden Olma" başlığı altında yer alan hükümlerin dikkate alınması özel bir önem taşımaktadır. Bu hükümler TCK yasaladıktan sonra değişikliğe uğrayarak belli bir esneklik getirmiş olmakla beraber, imara aykırı ruhsatlandırmaya ceza öngörmüş olması dolayısıyla göz önünde bulundurulmalıdır.

5237 sayılı TCK'nın ilk halinde bu konudaki düzenleme şu şekildeydi:

" (1) Yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınıai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tâbi yerlerde uygulanır.

(5) Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar plânına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar."

Ancak daha sonra TCK'nın bu hükmüne, 5377 sayılı Kanunla 6 ncı fıkra hükmü olarak " (6) (Ek : 29/6/2005 – 5377/21 md.) İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri, 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmaz". Şeklinde ekleme yapılmıştır.

Böylece Bu maddeye yeni eklenen fıkra gereğince, maddenin yürürlük tarihi olan 12.10.2004 tarihinden önce yapılan binalarda yürütülecek olan sınıai faaliyetler için işyeri açma ve çalışma ruhsatı verilmesi halinde 184 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında gösterilen cezanın uygulanmaması gibi bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Bu esaslar çerçevesinde, özellikle maddenin üçüncü fıkrasında yer alan; "Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınıai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." Hükmüne istinaden hangi faaliyetin sanayi faaliyet sayılacağı meselesi de önem kazanmıştır. Konuya ışık

tutması bakımından bununla ilgili olarak, İçişleri Bakanlığı tarafından Sanayi ve Ticaret Bakanlığına görüş sorulmuş olup, alınan cevaplarda konuya çeşitli tanımlar getirilmiştir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 19.11.2004 tarih ve 006248 sayılı yazısında aynen:

" Bilindiği üzere, 1957 yılında yürürlüğe giren 6948 sayılı sanayi Sicil Kanununun 1 inci maddesinde "Bir maddenin vasıf, şekil, hassa veya terkiibini makina, cihaz,tezgah, alet veya diğer vasıta ve kuvvetlerin yardımı ile veya sadece el emeği ile kısmen veya tamamen değiştirmek veya bu maddeleri işlemek suretiyle devamlı ve seri halinde imal veya istihsal eden yerlerle madenlerin çıkarılıp işlendiği yerler (Sanayi İşletmesi) ve buralarda yapılan işler (Sanayi işleri) sayılır.

Devamlı ve seri halinde tamirat yapan müesseselerle elektrik veya sair enerji istihsal eden santraller, gemi inşaatı gibi büyük inşaat yerleri de bu madde şümulüne girer.

El ve ev sanatları ile küçük tamirhaneler bu kanuna tabi değildir. Ancak bunlardan teşkilat, imal ve istihsal ettiği madde nevi ve miktarı bakımından bu kanuna tabi olacakları İktisat ve Ticaret Vekaleti tayin ve ilan edebilir." Hükümüyle sanayi işletmesi ve sanayi işleri tarif dılmıştır.

Ayrıca, 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanununun 5 inci maddesinde (a), (b), (c); (d) ve (e) bentlerinde sanayici sayılmayan yerler belirtilmiştir.

Diğer taraftan, Devlet İstatistik Enstitüsü sanayi üretim endeksi hesaplamalarında madencilik sanayi, imalat sanayi, elektrik, gaz ve su alt ana sektörlerini dikkate almaktadır.

Bu bağlamda, sınaı faaliyetlerin yukarıda verilen açıklamalar çerçevesinde değerlendirilmesi ve GSM Yönetmeliğinin Ek-5 listesinde yer alan depolama gibi sınaı faaliyetin olmadığı yerlerin yeniden gözden geçirilerek, buna göre işlem yapılmasının uygun olacağı mütalaa edilmiştir. Bilgilerinize arz ederim." Denilmektedir.

Yine aynı Bakanlıktan; küçük çaplı pasta, börek, simit-poğaçı fırını, tatlıcı ve şekerçi türü yerlerin sınaı alanda faaliyet gösteren iş yerleri olarak sayılıp sayılmayacağı hususunda görüş istenmiş olup, adı geçen Bakanlık bu konuda verdiği cevapta özetle şöyle demiştir:

" Bilindiği üzere 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 5 inci maddesinde de bu Kanuna göre sanayici sayılan iş yerleri belirtilmiş olup, söz konusu maddenin 7 nci fıkrasına göre tezgah, cihaz, makine gibi muharrik kuvvet kullanarak ham madde, yarı ve tam mamülleri, özellik, içerik, bileşim şeklini kısmen veya tamamen değiştirmek amacıyla işleyerek seri halde veya standart olarak yeni bir ürün üretmek suretiyle katma değer oluşturan iş yerleri ile yer altı kaynaklarının çıkarılıp işlendiği yerleri işletenler ve bilişim teknolojisi ve yazılım üretenler en az on işçi çalıştırmak şartıyla sanayici sayılmakta olup, bunun dışında seri halde hazır elbise üretmeyen terziiler, fabrika halinde işletilmeyen fırınlar, lokantacı, elbise temizleyici ve benzerleriyle mamullerini toptan satmayıp perakende olarak doğrudan doğruya tüketiciye satan kunduracı, şekerçi, tatlıcı, gibi işletmeler Kanunun uygulanması açısından sanayici sayılmamaktadır."

Görüldüğü gibi, 5174 sayılı Kanun kapsamında biraz daha somut tanımlar getirilmiştir. Dolayısıyla mahalli idareler ruhsat verirken sınaı faaliyetin kapsamını bu esaslara göre tayin edebilecektir.

İşyeri ruhsatlarının verilmesinde özellikle 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 184 üncü maddesinin yorumlanması bağlamında Adalet Bakanlığının da görüşü alınmıştır. Bu konuda Adalet Bakanlığının, İçişleri Bakanlığının görüş talebine istinaden gönderdiği 13.10.2005 tarih ve 043355 sayılı yazıda özetle; 184 üncü maddenin TBMM Adalet Komisyonunda kabul edilen haliyle daha sonra Genel Kurulda kabul edilen halinin farklı olduğu ve bu farklılığında; yapı ruhsatı alınarak başlanan binaların yapı kullanma izni almadığı durumda şantiye sayılmayacağı ve yapı kullanma izni olmayan ancak içinde ikamet edilen binalara elektrik ve su bağlantısı yapılmasının TCK 184 üncü madde kapsamında değerlendirilemeyeceği ancak; yine de konunun yasa ve yargı kararlarıyla çözümlenmesi gerektiği şeklindedir.

3.4. Belediye Mallarının Haczi

Belediyelerin sahip olduğu bir imtiyaz da haciz muafiyetidir. Hatırlatmak gerekirse; Kanunun 15 inci maddesinin son fıkrası; " Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez". Hükümünü taşımaktadır.

Dolayısıyla bu hususun bazı yönlerden izahı uygun olacaktır. Bilindiği gibi, Yürürlükten kalkmış bulunan 1580 sayılı Belediye Kanununda da belediye mallarının haczi konusunda kısıtlamalar yer almaktaydı. Mezkûr Kanunun hacze engel hükmü 1994 yılında belli şekilde aşılımaya çalışılmıştı.

Hatırlayacak olursak, 1994 yılında , Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında 6183 sayılı Kanun'un 70 inci maddesindeki haczedilemeyecek mallar başlıklı maddenin 1 inci fıkrası, "233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi iktisadi devlet teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve mahalli idarelerin malları hariç olmak üzere Devlet malları ile hususi kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar". Şekline getirilerek; belediye mallarına haciz yolu açılmıştır.

Bu işleyişe ilişkin muhtelif yargı kararları da verilmiştir. Meselâ, Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunun, E: 1997/430, K: 1999/31 sayılı kararında özetle; Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki kanununun 70. Maddesi 1994 tarihinde 3986 sayılı yasanın 16. Maddesi ile değiştirildiği için, mahalli idarelerin malları haczedilemeyecek mallar kapsamında çıkarılmıştır. Bu durumda belediyenin su gelirleri de hacze konu olmalıdır, şeklinde hüküm tesis edilmiştir. (Danıştay, 2000/101, s.181)

Yine başka bir Danıştay kararında ise, İller Bankası tarafından gönderilen belediye paylarının da haczedilebileceğine karar verilmiştir. Danıştay Dördüncü Dairesi, E: 1997/5648, K: 1998/2412 sayılı kararında kısaca; belediyenin tahakkuk eden vergi borcu bu belediyenin iller bankasından aldığı paydan kesilebilir, çünkü; 2380 sayılı kanuna 3986 sayılı Kanunla yapılan ekleme ile Maliye Bakanlığının talebine istinaden vergi borcunun kesilebileceği hüküm altına alınmıştır, denilmektedir (Danıştay, 1999/98, s. 267)

Şu anda yürürlükten kaldırmış bulunan, 1580 sayılı Belediye Kanununun 19 uncu maddenin 7 inci bendindeki hükümle ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin önemli bir kararını da hatırlatmak gerekiyor. Çünkü bahse konu karar özellikle 5393 sayılı Belediye Kanununun düzenlemelerini destekleyecek bir niteliğe sahiptir.

Kararı şu şekilde özetleyebiliriz: 1580/19 uncu maddenin 7 nci bendinin , Anayasaya aykırı olduğu savıyla yapılan bir başvuruyu Anayasa Mahkemesi reddetmiştir. Yüksek mahkeme, E: 1999/46, K: 2000/25 sayılı ve 20/09/2000 tarihli kararında özetle şu hükmü ihdas etmiştir: Belediye Kanunu kapsamındaki görevler, kamuya yönelik sürekli ve devamlı çalışmalardır. Günümüzde kamu yararı, toplum yararı, ortak çıkar ve genel yarar gibi kavramlarla anlatılmak istenen, bunların bireysel çıkarlardan daha önemli olduğudur. İtiraz edilen yasa kuralıyla amaçlanan husus, toplum yararının üstün tutulmasını hedeflemektedir. Umumi hizmetlere tahsisli belediye malları, belediyelerin kamuya sunacakları sürekli hizmetlerin görülmesi için gereklidir. Bunun dışında belediye aleyhine her türlü icra takibi yapılabilir. Bu haliyle 1589 sayılı Kanunun, 19 uncu maddesi, 7 nci bendindeki " ...hidematı ammeye muhtas ve akar olmayan emval ve eşyası..." bölümü, Anayasaya aykırı değildir (Resmi Gazete, 4 Ekim 2002, sayı, 24896) . Karar oy çokluğu ile alınmıştır.

Burada özellikle bir hususa daha vurgu yapmak gerekiyor. O da, 5393 sayılı Belediye Kanununun 15 inci maddesi son fıkrasında ihdas edilen haciz muafiyetinin kapsam ve kavram olarak genişletilmiş olmasıdır. Şöyle ki; 1580 sayılı Yasa döneminde özellikle yargı kararlarıyla sınırlanan veya istikrar kazanan hacizden muaf olma imtiyazı 5393 sayılı Kanunda gelirler itibarıyla daha geniş bir yelpazeyi kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Buna göre;

- a) Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirler,
- b) Şartlı olarak elde ettiği bağışlar,
- c) Kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan mallar,
- d) Belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemeyecektir.

Ancak, Kanunda kullanılan "kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malların haczedilemeyeceği" ibaresinin icra makamlarınca nasıl yorumlanacağı önem taşımaktadır. Şu anda yürürlükten kalkmış bulunan 1580 sayılı Belediye Kanununun bu konudaki hükmü; "hidematı ammeye muhtas ve akar olmayan emval ve eşya üzerine haciz konulamayacağı" şeklinde idi. Dolayısıyla belediye meclisinin almış olduğu kamu hizmetine tahsisli kararın malın haczini önlemek bakımından yeterli olabiliyordu. 5393 sayılı yeni Kanundaki "kamu hizmetinde fiilen kullanılan ibaresinin" icraya itiraz sürecinde ortaya konması ve ispatlanması gerekecektir.

Bu kapsamda, 5237 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile Diğer Kanunlarla, Belediyelere Verilen Payların Belediye Vergi ve Resimleri Hükmünde Olduğuna Dair 15.07.1963 tarih ve 277 sayılı Kanun, hükmünü de izah etmek gerekecektir. Bilindiği gibi 5393 sayılı Kanunun kullandığı ibare " belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez" şeklindedir. Bu durumda belediye tarafından tahsil edilmeyen vergi, resim ve harç gelirlerinin hacizden korunması imkanı ortadan kalkmaktadır. Oysa; 5237 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile Diğer Kanunlarla, Belediyelere Verilen Payların Belediye Vergi ve Resimleri Hükmünde Olduğuna Dair 1963 tarihli Kanun halen yürürlükte bulunmaktadır. Bu Kanunun, 1994 tarih ve 3986 sayılı Kanunla değişik 1 inci maddesindeki hüküm şöyledir: "5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile diğer kanunlarla belediyelere verilmekte olan her çeşit paylar belediye vergi ve resimleri hükmündedir. Bu paylar belediyelerin 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsili gereken borçları dışında haczedilemez". Bu Kanun hükmüne göre, 2380 sayılı Kanun çerçevesinde belediyelere İller Bankası vasıtasıyla dağıtılan genel bütçe vergi gelirleri paylarının da haczedilmemesi gerekmektedir. Dolayısıyla belediye görevlileri

6183 sayılı Kanun dışındaki haciz taleplerinde, icraya itiraz ederken bu Kanun hükümlerini de öne s rmelidirler. Burada dikkat edilecek husus; 6183 kapsamındaki borçların haczi söz konusu olduğunda İller Bankası vasıtasıyla gönderilen genel bütçe vergi gelirleri payının da haczedilebileceğidir.

4. Sonuç

Belediye Kanununda ortaya konulan yetkiler ve imtiyazların kullanılmasında diğer mevzuatın bazı hükümleri de dikkate alınarak uygulama yapılması gerekecektir. Özellikle Belediye Kanununun yeni olması dolayısıyla bazı kavramların ve hükümlerin henüz yargı kararlarına ve yüksek mahkeme içtihatlarına konu olmaması gibi bir eksikliği de doğurmaktadır. Bu eksikliğin zaman içerisinde giderilmesi Kanunun daha sağlıklı olarak tatbik edilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

BAŞBAKANLIK, (1998) Türk Hukuk L gati, 4. Baskı, Başbakanlık Basımevi , Ankara.
DANIŞTAY, (1999) Danıştay Dergisi, Sayı 98, Ankara.
DANIŞTAY, (2000) Danıştay Dergisi, Sayı 101, Ankara
RESMİ GAZETE, (muhtelif tarih ve sayılar).